

I

(Rezolucje, zalecenia i opinie)

OPINIE

EUROPEJSKI KOMITET EKONOMICZNO-SPOŁECZNY

556. SESJA PLENARNA EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO –
INTERACTIO, 2.12.2020–3.12.2020

**Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „W kierunku strategii UE na rzecz
zwiększania umiejętności i kompetencji ekologicznych dla wszystkich”**

(opinia z inicjatywy własnej)

(2021/C 56/01)

Sprawozdawczyni: **Tatjana BABRAUSKIENĖ**

Decyzja Zgromadzenia Plenarnego	20.2.2020
Podstawa prawna	Art. 32 ust. 2 regulaminu wewnętrznego Opinia z inicjatywy własnej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Zatrudnienia, Spraw Społecznych i Obywatelstwa
Data przyjęcia przez sekcję	11.11.2020
Data przyjęcia na sesji plenarnej	2.12.2020
Sesja plenarna nr	556
Wynik głosowania	241/4/8
(za/przeciw/wstrzymało się)	

1. Wnioski i zalecenia

1.1. EKES podkreśla, że **odpowiedzialność za środowisko naturalne jest obowiązkiem każdego człowieka**. Zrównoważony rozwój środowiska wymaga radykalnych przemian społecznych, w tym indywidualnej i zbiorowej zmiany mentalności, zachowań, stylu życia, a także zmiany organizacji społecznej, politycznej i gospodarczej naszych krajów i społeczeństw.

1.2. EKES pilnie wzywa państwa członkowskie, aby wspólnie z partnerami społecznymi i odpowiednimi zainteresowanymi stronami opracowały skuteczne strategie krajowe, które umożliwią podjęcie działań na rzecz pilnej realizacji **celów zrównoważonego rozwoju wyznaczonych przez ONZ**. Ich wdrożenie wymaga od państw członkowskich wprowadzenia wysokiej jakości edukacji sprzyjającej włączeniu społecznemu i równemu traktowaniu (cel 4) oraz działań w zakresie przeciwdziałania zmianom klimatu (cel 13). W szczególności chodzi o cel 13.3, który mówi o tym, że należy: „zwiększyć poziom edukacji oraz potencjał ludzki i instytucjonalny, podnieść poziom świadomości na temat łagodzenia zmian klimatycznych, adaptacji i skutków zmian klimatycznych oraz systemów wczesnego ostrzegania przed zagrożeniami”. Cel 4.7 przypomina natomiast, aby „zapewnić, że wszyscy uczący się przyswoją wiedzę i nabędą umiejętności potrzebne do promowania zrównoważonego rozwoju”, co sprzyja nie tylko rozwijaniu umiejętności i wspieraniu gospodarki, ale także realizacji celów **globalnego obywatelstwa i pokoju**. Edukacja odgrywa kluczową rolę w tej zmianie, która wykracza poza zajęcie się wyłącznie kwestiami środowiskowymi w programie nauczania.

1.3. EKES wzywa Komisję Europejską i państwa członkowskie, by realizowały pierwszą zasadę **Europejskiego filaru praw socjalnych**, która mówi o tym, że wysokiej jakości kształcenie, szkolenie i uczenie się przez całe życie sprzyjające włączeniu społecznemu jest prawem wszystkich mieszkańców Europy. Komitet apeluje o jej stosowanie wobec wszystkich w celu doskonalenia umiejętności i kompetencji ekologicznych w zakresie ochrony środowiska oraz podnoszenia kwalifikacji zawodowych, aby wspierać jej wdrażanie za pomocą stabilnego finansowania publicznego uzgodnionego z partnerami społecznymi i społeczeństwem obywatelskim.

1.4. EKES wyraża przekonanie, że umiejętności w zakresie ekologii, odpowiedzialność za środowisko naturalne i zrównoważony rozwój powinny zostać włączone przekrojowo do efektów uczenia się (wiedza, umiejętności, postawy i wartości) w ramach formalnego, nieformalnego i pozaformalnego procesu nabywania wiedzy przez osoby uczące się w każdym wieku w każdym sektorze edukacji, w ramach praktyk zawodowych i programów szkolenia pracowników w sektorach ekologicznych i poza nimi.

1.5. EKES zwraca się do Komisji Europejskiej i państw członkowskich, aby lepiej łączyły politykę ochrony środowiska z polityką zatrudnienia i polityką edukacyjną. Dzięki temu można by również skupić się na przewidywaniu i rozwijaniu umiejętności osób bezrobotnych lub pracujących, których szkolenie powinno obejmować odpowiedzialność za środowisko i kłaść szczególny nacisk na umiejętności ekologiczne. Należy zatem zadbać o to, by problem zmiany klimatu wpisywał się – w kontekście uczenia się i nauczania – w demokratyczną kulturę szkoły i w warunki uczenia się zielonej kultury, w ramach której **powstają zielone szkoły**. Dzięki odpowiedniej infrastrukturze uwzględniającej zmianę klimatu i ochronę środowiska są one prowadzone w sposób zrównoważony we współpracy ze wszystkimi zainteresowanymi stronami reprezentującymi środowisko szkolne i przygotowują uczniów do tego, aby jako aktywni obywatele i przyszli pracownicy mogli przeciwdziałać zmianie klimatu.

1.6. EKES wzywa Komisję Europejską, by przeprowadziła **na szczeblu UE badania** nad rozwojem umiejętności i kompetencji ekologicznych w państwach członkowskich i na ich podstawie przygotowała swoją strategię działania. Szkoły są dla uczniów kluczowym źródłem wiedzy na temat zagadnień związanych z ochroną środowiska, zwłaszcza w czasach wszechwiedzącego internetu, mediów społecznościowych i fałszywych informacji. Brakuje jednak informacji na temat polityki państw członkowskich UE w zakresie łączenia świadomości w kwestii zmiany klimatu, odpowiedzialności za środowisko i zrównoważonego rozwoju, jako umiejętności i kompetencji ekologicznych, z polityką edukacyjną i programami nauczania na poziomie edukacji początkowej, kształcenia ogólnego i szkolnictwa wyższego. Badania takie powinny też obejmować społeczne i zawodowe umiejętności i kompetencje ekologiczne w obszarach: kształcenia i szkolenia zawodowego (VET), kształcenia i szkolenia zawodowego wstępnego (IVET) oraz ustawicznego kształcenia i szkolenia zawodowego (CVET), a także podnoszenia kwalifikacji i przekwalifikowania osób bezrobotnych i pracujących.

1.7. EKES przypomina, że umiejętności i kompetencje w zakresie ekologii są potrzebne wszystkim obywatelom – zarówno młodszemu, jak i starszemu. Dlatego też należy poświęcić więcej uwagi ich równoległemu wdrażaniu z **europejskimi ramami kompetencji kluczowych** ⁽¹⁾ we wszystkich obszarach edukacji i wykorzystywać je do poprawy kompetencji obywatelskich, które są niezbędne do przejmowania odpowiedzialności za środowisko oraz „kompetencji matematycznych i kompetencji w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii” mających na celu wspieranie zrównoważenia środowiskowego, zwłaszcza w kontekście postępu naukowego i technologicznego. Ponadto we wszystkich przedmiotach nauczania, w szczególności w geografii, etyce i filozofii, należy uwzględnić kwestie związane z umiejętnościami ekologicznymi i odpowiedzialnością za środowisko.

1.8. EKES z zadowoleniem przyjmuje fakt, że nowy europejski program na rzecz umiejętności ⁽²⁾ (2020 r.) opracowany przez Komisję Europejską poświęca szczególną uwagę umiejętnościom ekologicznym, ale wyraża ubolewanie, że nie określono w nim konkretnego celu dla państw, dotyczącego udziału dorosłych w wysokiej jakości szkoleniach o charakterze włączającym w zakresie przynajmniej podstawowych umiejętności i kompetencji ekologicznych, podczas gdy zaproponowano w nim cel zakładający udział osób dorosłych w szkoleniach z zakresu podstawowych umiejętności cyfrowych.

1.9. EKES wyraża zadowolenie z faktu, że w Europejskim Zielonym Ładzie ⁽³⁾ (2019 r.) zaprezentowano kompleksową strategię UE w zakresie przeciwdziałania zmianie klimatu i ochrony środowiska w celu osiągnięcia neutralności klimatycznej UE do 2050 r. oraz że zapowiedziano różne strategie, które będą realizowane w oparciu o planowane rozporządzenia, fundusze i reformy krajowe. EKES zwraca się do państw członkowskich, aby opracowały w ramach polityki krajowej strategię, które będą dotyczyły także edukacji w zakresie odpowiedzialności za środowisko i umiejętności

⁽¹⁾ Dz.U. C 189 z 4.6.2018, s. 1.

⁽²⁾ COM(2020) 274 final.

⁽³⁾ COM(2019) 640 final.

ekologicznych oraz będą zachęcały do **aktywnego podnoszenia kwalifikacji zawodowych i przekwalifikowania** w celu ułatwienia wszystkim sprawiedliwego przejścia na gospodarkę ekologiczną, zwłaszcza pracownikom sektorów upadających. EKES przypomina, że takie reformy powinny odbywać się w ramach skutecznego dialogu społecznego ze związkami zawodowymi nauczycieli i pracowników, z pracodawcami oraz w porozumieniu z odpowiednimi organizacjami społeczeństwa obywatelskiego.

1.10. EKES z zadowoleniem przyjmuje propozycję, zawartą w Europejskim Zielonym Ładzie, dotyczącą wprowadzenia **europejskich ram kompetencji** i zaleca, by Komisja we współpracy z przedstawicielami ministerstw edukacji, partnerami społecznymi z sektora kształcenia i szkolenia oraz innymi zainteresowanymi stronami, takimi jak organizacje pozarządowe działające na rzecz młodzieży i edukacji, opracowała takie ramy, które będą miały zastosowanie w procesie **formalnego, nieformalnego i pozaformalnego** uczenia się w ramach otwartej metody współpracy.

1.11. EKES wyraża aprobatę w związku z tym, że Parlament Europejski przyjął rezolucję w sprawie Europejskiego Zielonego Ładu⁽⁴⁾ i podkreślił, że **strategia przemysłowa** musi uwzględnić zarówno jej wpływ na siłę roboczą, jak i **szkolenie, przekwalifikowanie i podnoszenie kwalifikacji pracowników** ⁽⁵⁾. EKES popiera regionalny wymiar tej strategii i solidne zarządzanie nią z uwzględnieniem dialogu społecznego. EKES podkreśla, że przedsiębiorstwa powinny również opracować strategię w zakresie ochrony środowiska, w ramach których konieczne jest też podnoszenie kwalifikacji przez pracodawców.

1.12. EKES wzywa kolejne prezydencje UE i Komisję Europejską do zacieśnienia współpracy między **Radą ds. Edukacji, Radą ds. Zatrudnienia i Radą ds. Środowiska** , tak by organy decyzyjne na najwyższym szczeblu łączyły walkę ze zmianą klimatu z koniecznością zapewnienia rozwoju umiejętności i kompetencji ekologicznych we wszystkich grupach wiekowych, z uwzględnieniem każdej formy i rodzaju kształcenia i szkolenia.

1.13. EKES wzywa do opracowania **kompleksowej strategii na szczeblu UE** , takiej jak zalecenie Rady, w sprawie podniesienia poziomu kształcenia i szkolenia w zakresie umiejętności i kompetencji ekologicznych. Apeluje o opracowanie strategii na rzecz propagowania ekologicznych szkół, a także o zapewnienie dorosłym w miejscu pracy i poza nim możliwości podnoszenia kwalifikacji i ich zmiany w ramach kompetencji potrzebnych z punktu widzenia ochrony środowiska, społeczeństwa i ekologizacji gospodarki. Takie zalecenie Rady mogłoby stanowić kontynuację sugestii zawartych w nowym europejskim programie na rzecz umiejętności, aby skupić się na tym, jak kształtować postawy proekologiczne, sprawić, by odpowiedzialność za środowisko stała się przekrojową kompetencją w ramach kształcenia i szkolenia w europejskim obszarze edukacji, oraz skoncentrować się na równym rozwoju umiejętności ekologicznych we wszystkich grupach wiekowych, zwłaszcza w tych znajdujących się w niekorzystnej sytuacji społeczno-gospodarczej. Takie wdrażanie strategii powinno się wiązać również z wymogiem, by temu doskonaleniu kształcenia i szkolenia towarzyszyły trwałe i odpowiednie zasoby techniczne, finansowe i kadrowe, a także by środki te były finansowane z budżetu publicznego.

1.14. EKES uważa, że państwa członkowskie powinny wprowadzić kompleksowe strategie polityczne i zapewnić środki finansowe, aby **wspierać początkowy i ustawiczny rozwój zawodowy nauczycieli i instruktorów w zakresie ochrony środowiska** . Jest to zagadnienie przekrojowe, które dotyczy nauczycieli wszystkich przedmiotów, na różnych poziomach i w różnych formach kształcenia i szkolenia. Państwa członkowskie powinny też wprowadzić specjalne szkolenia w zakresie umiejętności i kompetencji ekologicznych. Państwa członkowskie powinny również zapewnić odpowiednie wsparcie zawodowe nauczycielom i szkoleniowcom oraz wyposażyć ich w odpowiednie, aktualne materiały dydaktyczne, narzędzia, metody i praktyki szkoleniowe w tej dziedzinie.

1.15. EKES przypomina, że nabywanie umiejętności ekologicznych w miejscu pracy zwiększyłoby odporność i zdolność adaptacji pracowników, kadry kierowniczej i zainteresowanych stron, a jednocześnie przyczyniłoby się do ekologicznego wzrostu gospodarczego. EKES wzywa do wzmocnienia współpracy i łączenia zasobów między przedsiębiorstwami (zwłaszcza MŚP), aby zaspokoić potrzeby szkoleniowe w zakresie miękkich i twardych umiejętności i kompetencji ekologicznych.

1.16. EKES apeluje o dopilnowanie, by **finansowanie UE na rzecz rozwoju umiejętności ekologicznych i kompetencji w zakresie ochrony środowiska** , czyli w ramach programu Erasmus+, EFS+, pakietu na rzecz odbudowy i Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji, dotyczyło przede wszystkim wsparcia finansowego dla rozwoju umiejętności ekologicznych wśród uczących się osób w każdym wieku.

⁽⁴⁾ Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 15 stycznia 2020 r. w sprawie Europejskiego Zielonego Ładu.

⁽⁵⁾ Podkreślenie dodane przez EKES.

1.17. EKES wzywa do nadania **ekologicznego charakteru europejskiemu semestrowi** ⁽⁶⁾ i zwraca się do Komisji, by we współpracy z ministerstwami edukacji, odpowiednimi partnerami społecznymi i organizacjami reprezentującymi społeczeństwo obywatelskie opracowała zalecenia dla poszczególnych państw członkowskich UE w sprawie zwiększenia oferty edukacyjnej w zakresie doskonalenia umiejętności i kompetencji ekologicznych na wszystkich poziomach i we wszystkich formach kształcenia i szkolenia, **począwszy od wczesnej edukacji, a skończywszy na szkolnictwie wyższym i kształceniu dorosłych**, z uwzględnieniem efektywnego wsparcia dla osób dorosłych w miejscach pracy i poza nimi.

2. Uwagi ogólne

2.1. Przeciwdziałanie zmianom klimatycznym wywiera ogromny wpływ na warunki socjalne, edukację, zatrudnienie i rynek pracy. Szczególnie ważna była mobilizacja mieszkańców Europy w 2019 r., zwłaszcza uczniów i studentów, którzy zwrócili się do organów publicznych o podjęcie pilnych i ambitnych działań na rzecz walki ze zmianą klimatu. Odpowiedzialność za środowisko i umiejętności ekologiczne są potrzebne wszystkim – zarówno konsumentom, jak i całemu społeczeństwu, a także osobom odpowiedzialnym za wyznaczanie kierunków polityki, przedsiębiorstwom i pracownikom. Znajdują one zastosowanie w każdym sektorze i działalności, zarówno w życiu zawodowym (począwszy od zadań związanych z planowaniem strategicznym i innowacjami, a skończywszy na pracy na poziomie lokalnym w fabrykach i usługach), jak i w życiu codziennym (w kwestiach dotyczących np. domu, transportu i konsumpcji), stanowiąc przede wszystkim integralną część każdej profesji, choć niektóre z nich można uznać za specjalistyczne zawody związane z ochroną środowiska.

2.2. Zakłócenia w gospodarce spowodowane pandemią COVID-19 nie powinny obniżyć znaczenia polityki klimatycznej wśród rządów i ludności w całej Europie. Europejscy politycy, przedsiębiorstwa, ustawodawcy i działacze wezwali przywódców państw, aby przeznaczili środki na inwestycje ekologiczne w celu przywrócenia wzrostu gospodarczego po pandemii COVID-19. Przyjmuje się, że walka ze zmianą klimatu i wspieranie bioróżnorodności przyczynią się do odbudowy silniejszych gospodarek. Pakiety bodźców fiskalnych, wprowadzane po pandemii COVID-19, będą stanowiły dobrą okazję, aby zapoczątkować proces przemian i ekologicznej odbudowy poprzez tworzenie zielonych miejsc pracy.

2.3. Równocześnie w kilku krajach doszło do masowych protestów, które były wynikiem prowadzonych reform fiskalnych i społecznych postrzeganych przez część ich obywateli jako niesprawiedliwe. Te niedawne wydarzenia pokazują, jak pilna i potrzebna jest ambitna i poważna polityka klimatyczna, która sprzyjałaby włączeniu społecznemu i wspieraniu najbardziej narażonych na zagrożenia regionów, sektorów, pracowników i ogółu obywateli. Polityka klimatyczna oczywiście **oddziałuje na formalne, nieformalne i pozaformalne procesy uczenia się osób w każdym wieku**, a umiejętności ekologiczne, odpowiedzialność za środowisko i zrównoważony rozwój powinny być włączane w sposób przekrojowy do efektów uczenia się (tj. do wiedzy, umiejętności, postaw i wartości) w obrębie każdego obszaru edukacji, do praktyk zawodowych oraz do oferty szkoleń dla pracowników w sektorach związanych z ochroną środowiska oraz w innych sektorach. Umiejętności i kompetencje w zakresie ochrony środowiska powinniśmy zatem traktować jako niezbędne dla społeczeństwa i gospodarki w odniesieniu do wymogów ochrony środowiska. Kwestie związane ze środowiskiem naturalnym obejmują szeroki zakres zagadnień, począwszy od zmiany klimatu i emisji zanieczyszczeń po zasoby naturalne i bioróżnorodność.

2.4. Edukacja odgrywa kluczową rolę w podnoszeniu świadomości na temat wyzwań związanych z ochroną środowiska oraz w kształtowaniu postaw i zachowań, które mogą przyczynić się do zmian. Choć wielu piętnastolatków ma pesymistyczne nastawienie do swojej przyszłości widzianej z perspektywy ochrony środowiska ⁽⁷⁾, to według OECD ⁽⁸⁾ wiele krajów **wprowadziło już do programów nauczania tematy związane z ochroną środowiska**, w których podejmuje się kwestie takie jak recykling, struktury codziennej konsumpcji i zrównoważone zachowania. Szkoły są dla uczniów kluczowym źródłem wiedzy na temat zagadnień związanych z ochroną środowiska oraz miejscem do przygotowania odpowiedzialnych i krytycznie myślących obywateli świadomych przyczyn i konsekwencji problemów środowiskowych oraz rozumiejących je, a także dysponujących wiedzą, umiejętnościami i postawami niezbędnymi do znalezienia bardziej zrównoważonych rozwiązań. Brakuje jednak informacji na temat polityki państw członkowskich UE w zakresie łączenia świadomości w kwestii zmiany klimatu, odpowiedzialności za środowisko i zrównoważonego rozwoju, jako umiejętności i kompetencji ekologicznych, z programami nauczania na poziomie edukacji początkowej, kształcenia ogólnego i szkolnictwa wyższego.

⁽⁶⁾ Rada ds. Środowiska (5 marca 2019 r.).

⁽⁷⁾ OECD (2019), Avvisati, F., *Is there a generational divide in environmental optimism?* [Czy istnieje różnica pokoleniowa w zakresie optymizmu środowiskowego?], *PISA in Focus*, nr 95.

⁽⁸⁾ OECD (2014), *Trends shaping education 2014 Spotlight 4* [Trendy kształtujące edukację].

2.5. Umiejętności i kompetencje w zakresie ekologii są potrzebne wszystkim obywatelom, zarówno młodszym, jak i starszym. Są one pojęciem przekrojowym i wiążą się z umiejętnością łączenia kwestii środowiskowych z innymi kompetencjami. Do tego potrzebne są odpowiednie wycucie i wiedza na temat kwestii związanych ze środowiskiem, a także solidne zaplecze w postaci umiejętności ogólnych i tych związanych z pracą. Europejskie ramy kompetencji kluczowych⁽⁹⁾ podają, że *kompetencje matematyczne i kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii* powinny wspierać zrównoważony rozwój w dziedzinie ochrony środowiska, zwłaszcza w kontekście postępu naukowo-technicznego i kompetencji obywatelskich, aby można było przejąć na siebie odpowiedzialność za stan środowiska. Kompetencje STEM stanowią niezbędną podstawę, aby zrozumieć problemy związane z ochroną środowiska, a także wypracować ich rozwiązania. Kompetencje, takie jak myślenie krytyczne, kreatywność i współpraca/praca zespołowa, są również ważne w kształtowaniu świadomej i aktywnej postawy obywatelskiej wobec środowiska.

2.6. Zgodnie z danymi OECD, o ile w większości krajów tylko mniejszość szkół prowadzi zajęcia poświęcone środowisku naturalnemu, o tyle kwestia ta jest często poruszana w ramach innych głównych programów nauczania, a wiele szkół prowadzi zajęcia pozaszkolne, które dotyczą problematyki ochrony środowiska⁽¹⁰⁾. Nadal jednak nie przeprowadzono odpowiednich **międzynarodowych badań** nad krajowymi strategiami i programami nauczania w zakresie nauk przyrodniczych, postaw wobec środowiska naturalnego i rozwijania konkretnych umiejętności ekologicznych oraz oceny tych umiejętności. Z tego względu EKES wzywa Komisję Europejską, by wspierała realizację badań w zakresie rozwoju umiejętności i kompetencji ekologicznych w państwach członkowskich i na ich podstawie przygotowała swoją strategię działania.

2.7. Ekologizacja gospodarki oznacza wytwarzanie produktów i świadczenie usług przy mniejszym zużyciu energii, mniejszej ilości surowców i obniżonej emisji dwutlenku węgla. Dotyczy to wszystkich rodzajów działalności gospodarczej we wszystkich sektorach i obejmuje swoim zakresem zarówno pracowników, jak i konsumentów⁽¹¹⁾. Przejście na gospodarkę niskoemisyjną prowadzi do zmian strukturalnych we wszystkich sektorach i zawodach w miarę pojawiania się nowych, ekologicznych stanowisk pracy lub wzrostu popytu na nie. Jednak w pierwszej kolejności niezbędna jest ekologizacja tych dotychczas istniejących. Wiąże się to z zapotrzebowaniem na **nowe zestawy umiejętności, zaś ich rozwijanie wymaga aktualizacji programów nauczania**, a nawet zdobywania nowych kwalifikacji na wszystkich poziomach kształcenia i szkolenia.

2.8. Każdy zawód charakteryzuje się własnymi specyficznymi aspektami związanymi z ochroną środowiska, które należy wziąć pod uwagę. Ekologizacja gospodarki pociąga za sobą potrzebę rozwijania nowych umiejętności, szczególnie potrzebnych w określonych sektorach, takich jak efektywność energetyczna i efektywne wykorzystanie zasobów, budownictwo lub produkcja, zaś przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym rodzi zapotrzebowanie na ekologiczne umiejętności w wielu gałęziach przemysłu. Różne obszary edukacji, w tym kształcenie i szkolenie zawodowe (VET), kształcenie i szkolenie początkowe (IVET), ustawiczne kształcenie i szkolenie zawodowe (CVET), a także programy praktyk zawodowych, powinny uwzględniać w swoich programach nauczania również te nowe zestawy umiejętności. Te nowe umiejętności ekologiczne mogą przybierać zróżnicowane formy – od ściśle technicznych i specyficznych dla danego zawodu po bardziej miękkie, takie jak np. odpowiedzialne korzystanie z zasobów, które mogą okazać się ważne na wielu stanowiskach pracy, szczeblach hierarchii zawodowej i w różnych sektorach⁽¹²⁾.

2.9. W dalszym ciągu nie ma **kompleksowej strategii na szczeblu UE**, takiej jak zalecenie Rady, która dotyczyłaby poprawy kształcenia i szkolenia w zakresie umiejętności i kompetencji ekologicznych, opracowania strategii na rzecz ekologicznych **szkół** oraz zapewnienia dorosłym w miejscu pracy i poza nim możliwości podnoszenia kwalifikacji i ich zmiany w zakresie kompetencji niezbędnych z punktu widzenia ochrony środowiska, społeczeństwa i ekologizacji gospodarki. EKES z zadowoleniem przyjmuje fakt, że nowy europejski program na rzecz umiejętności⁽¹³⁾ (2020) opracowany przez Komisję Europejską poświęca szczególną uwagę umiejętnościom ekologicznym, ale wyraża ubolewanie, że nie określono w nim konkretnego celu dla państw w zakresie zwiększenia liczby osób dorosłych posiadających co najmniej podstawowe umiejętności i kompetencje ekologiczne, podczas gdy zaproponowano w nim cel zakładający udział tych osób w szkoleniach z zakresu podstawowych umiejętności cyfrowych. EKES Proponuje, by Rada wydała zalecenie jako kontynuację sugestii zawartych w nowym europejskim programie na rzecz umiejętności, aby skupić się na tym, jak

⁽⁹⁾ Dz.U. C 189 z 4.6.2018, s. 1.

⁽¹⁰⁾ OECD (2012), *How „green” are today’s 15-year-olds? [Jak bardzo „zielony” jest dzisiejszy 15-latek?]*, *PISA in Focus*, nr 15.

⁽¹¹⁾ Eurofound (2011), *Industrial relations and sustainability: the role of social partners in the transition towards a green economy* [Stosunki pracy a zrównoważony rozwój: rola partnerów społecznych w procesie przejścia na zieloną gospodarkę].

⁽¹²⁾ Cedefop (2019), *Skills for green jobs: 2018 update* [Umiejętności niezbędne w ekologicznych zawodach: aktualizacja 2018]. Europejskie sprawozdanie podsumowujące. Badania przeprowadzone przez Cedefop pokazują zmiany zachodzące w Niemczech, Danii, Hiszpanii, Estonii, Francji i Zjednoczonym Królestwie.

⁽¹³⁾ COM(2020) 274 final.

kształtować postawy proekologiczne, sprawić, by odpowiedzialność za środowisko stała się przekrojową kompetencją w ramach kształcenia i szkolenia w europejskim obszarze edukacji, oraz skoncentrować się na równym nabywaniu umiejętności ekologicznych wszystkich grup wiekowych, wszystkich płci oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji społeczno-gospodarczej.

2.10. Przejście na niskoemisyjną gospodarkę o obiegu zamkniętym doprowadzi do nieuniknionych zmian w strukturach sektorów i miejsc pracy, a oprócz nowych możliwości przyniesie także wyzwania, w tym likwidację upadających sektorów i sytuację, w której sektory będą borykać się z wąskimi gardłami w zatrudnieniu. Patrząc z tej perspektywy, indywidualne podejście do grupy pracowników bardziej narażonych na zagrożenia, takich jak osoby nisko wykwalifikowane⁽¹⁴⁾, przyniosłoby dodatkowe korzyści społeczno-gospodarcze.

2.11. Należy wprowadzić kompleksowe strategie i zapewnić środki finansowe, aby wspierać początkowy i ustawiczny rozwój zawodowy nauczycieli i instruktorów w zakresie ochrony środowiska. Jest to zagadnienie przekrojowe, które dotyczy nauczycieli wszystkich przedmiotów, na różnych poziomach i w różnych formach kształcenia i szkolenia. Należy też wprowadzić specjalne szkolenia w zakresie umiejętności i kompetencji ekologicznych. Należy także zapewnić odpowiednie wsparcie zawodowe nauczycielom i szkoleniowcom oraz wyposażyć ich w odpowiednie, aktualne materiały dydaktyczne, narzędzia, metody i praktyki szkoleniowe w tej dziedzinie.

2.12. Ostatnie badania⁽¹⁵⁾ wskazują, że programy szkoleń w zakresie rozwoju umiejętności osób bezrobotnych lub pracujących na ogół rzadko obejmują konkretnie kompetencje ekologiczne, chociaż organizacje sektorowe i charytatywne/non profit czasem aktywnie włączają się w ich rozwijanie. Może to świadczyć o słabym powiązaniu między polityką dotyczącą środowiska naturalnego a polityką w zakresie zatrudnienia i rozwoju umiejętności, w tym przewidywania potrzeb w zakresie umiejętności. W krajach, w których przeprowadzono badanie, umiejętności i miejsca pracy związane z ochroną środowiska nie stanowią na ogół głównego przedmiotu uregulowań prawnych, polityki i programów strategicznych. Jednocześnie rzadko spotyka się dopłaty i zachęty skierowane do przedsiębiorstw w zakresie rozwoju umiejętności ekologicznych.

3. Uwagi szczegółowe

3.1. EKES zwraca uwagę, że **cele zrównoważonego rozwoju ONZ** wymagają od państw podjęcia działań w zakresie zapewnienia wszystkim edukacji o wysokiej jakości sprzyjającej włączeniu społecznemu (cel 4) oraz w zakresie zmiany klimatu (cel 13). W szczególności chodzi o cel 13.3, który mówi o tym, że należy: „zwiększyć poziom edukacji oraz potencjał ludzki i instytucjonalny, podnieść poziom świadomości na temat łagodzenia zmian klimatycznych, adaptacji i skutków zmian klimatycznych oraz systemów wczesnego ostrzegania przed zagrożeniami”. Cel 4.7 przypomina natomiast, aby „zapewnić, że wszyscy uczący się przyswoją wiedzę i nabędą umiejętności potrzebne do promowania zrównoważonego rozwoju”, co sprzyja nie tylko rozwijaniu umiejętności i wspieraniu gospodarki, ale także realizacji celów **globalnego i aktywnego demokratycznego obywatelstwa i pokoju**.

3.2. EKES podkreśla konieczność wdrożenia pierwszej zasady **Europejskiego filaru praw socjalnych**, która obejmuje wprowadzenie w Europie powszechnego prawa do dobrej jakości kształcenia, szkolenia i uczenia się przez całe życie sprzyjającego włączeniu społecznemu w ramach doskonalenia umiejętności i kompetencji ekologicznych dla wszystkich oraz wspieranie realizacji tej zasady za pomocą trwałego finansowania publicznego uzgodnionego z partnerami społecznymi i społeczeństwem obywatelskim.

3.3. EKES wyraża zadowolenie z faktu, że w Europejskim Zielonym Ładzie⁽¹⁶⁾, opublikowanym 11 grudnia 2019 r., zaprezentowano kompleksową strategię UE w zakresie przeciwdziałania zmianie klimatu i ochrony środowiska w celu osiągnięcia neutralności klimatycznej UE do 2050 r. oraz że zapowiedziano różne strategie, które będą realizowane w oparciu o planowane rozporządzenia, fundusze i reformy krajowe. EKES ze szczególnym zadowoleniem przyjmuje fakt, że Europejski Zielony Ład przywiązuje dużą wagę do tego, że „szkoły, instytucje szkoleniowe i uniwersytety są dobrze przygotowane do współpracy z uczniami, rodzicami i szerszą społecznością w zakresie zmian niezbędnych do pomyślnej transformacji”. W Europejskim Zielonym Ładzie podkreśla się także znaczenie aktywnego podnoszenia kwalifikacji i przekwalifikowania, aby ułatwić sprawiedliwe przejście na zieloną gospodarkę wszystkim, zwłaszcza pracownikom sektorów upadających.

⁽¹⁴⁾ Zob. Cedefop (2020), *Empowering adults through upskilling and reskilling pathways, Volume 1: adult population with potential for upskilling and reskilling, for a comprehensive overview of low-skilled adults in the EU 27 and the UK* [Wzmocnienie pozycji osób dorosłych dzięki ścieżkom podnoszenia kwalifikacji i przekwalifikowania zawodowego, tom 1: populacja dorosłych z potencjałem w zakresie podnoszenia kwalifikacji i przekwalifikowania, kompleksowy przegląd osób dorosłych o niskich kwalifikacjach w UE-27 i w Zjednoczonym Królestwie].

⁽¹⁵⁾ Cedefop (2019), *Skills for green jobs: 2018 update* [Umiejętności niezbędne w ekologicznych zawodach: aktualizacja 2018]. Europejskie sprawozdanie podsumowujące. Badania przeprowadzone przez Cedefop pokazują zmiany zachodzące w Niemczech, Danii, Hiszpanii, Estonii, Francji i Zjednoczonym Królestwie.

⁽¹⁶⁾ COM(2019) 640 final.

3.4. Przedstawiono w nim plan Komisji Europejskiej dotyczący przygotowania **europejskich ram kompetencji**, aby pomóc w rozwijaniu i ocenie wiedzy, umiejętności i postaw w zakresie zmiany klimatu i zrównoważonego rozwoju. [Komisja] zapewni również materiały pomocnicze i ułatwi wymianę dobrych praktyk w ramach unijnych sieci programów doskonalenia zawodowego nauczycieli”. EKES z zadowoleniem przyjmuje tę propozycję i zaleca, by Komisja we współpracy z przedstawicielami ministerstw edukacji, partnerami społecznymi z sektora kształcenia i szkolenia oraz innymi zainteresowanymi stronami, takimi jak organizacje pozarządowe działające na rzecz młodzieży i edukacji, opracowała takie ramy, które będą miały zastosowanie w procesie **formalnego, nieformalnego i pozaformalnego** uczenia się w ramach otwartej metody współpracy.

3.5. Z perspektywy formalnego uczenia się umiejętności ekologiczne i koncentracja na zmianie klimatu w uczeniu się i nauczaniu idą w parze z bardziej demokratycznym funkcjonowaniem szkół, a także z tworzeniem w środowisku edukacyjnym zielonej kultury, która sprzyja **powstawaniu zielonych szkół**. Dzięki odpowiedniej infrastrukturze uwzględniającej zmianę klimatu i ochronę środowiska są one prowadzone w sposób zrównoważony we współpracy ze wszystkimi zainteresowanymi stronami działającymi w szkole oraz przygotowują uczniów jako aktywnych obywateli i przyszłych pracowników do przeciwdziałania zmianie klimatu.

3.6. Należy rozwijać ekologiczne umiejętności w ramach krajowych, aktywnych **strategii kształcenia/szkolenia i rozwoju umiejętności** we współpracy z odpowiednimi podmiotami, w ramach skutecznego dialogu społecznego i w porozumieniu ze stosownymi organizacjami reprezentującymi społeczeństwo obywatelskie, w tym z uczniami, młodzieżą, nauczycielami i organizacjami zrzeszającymi rodziców, na rzecz promowania niskoemisyjnej, zasobooszczędnej gospodarki sprzyjającej włączaniu społecznemu. Strategie te należy również kształtować i aktualizować, opierając się na skutecznym systemie przewidywania umiejętności i ich lepszego dopasowania ⁽¹⁷⁾, który obejmie wszystkie zainteresowane strony, w szczególności partnerów społecznych i organizacje pozarządowe działające na rzecz młodzieży i edukacji. Należy również wziąć pod uwagę inne cele polityczne, takie jak te związane z edukacją, zatrudnieniem, ochroną środowiska, gospodarką o obiegu zamkniętym i migracją. Pozwoliłoby to na terminowe i ukierunkowane kształcenie i szkolenie w zakresie umiejętności ekologicznych, które odpowiadałyby potrzebom społeczeństwa i gospodarki. Przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym powinno być postrzegane jako cel strategiczny państw członkowskich, zaś wspieranie rozwoju umiejętności ekologicznych wymaga również dostosowania do krajowych strategii wzrostu, tak by inicjatywy w zakresie kształcenia i szkolenia spełniały krajowe cele strategiczne.

3.7. Oprócz edukacji formalnej, środowiska nieformalne uczestniczą w edukacji na rzecz postawy obywatelskiej w zakresie ochrony środowiska, zapewniając możliwości i warunki, w których młodzież może zdobywać wiedzę, rozwijać umiejętności, kształtować wartości i postawy oraz podejmować działania na rzecz ochrony środowiska, dzięki którym młodzi ludzie staną się ekologicznymi obywatelami. „Obywatel odpowiedzialny za środowisko naturalne jest też upoważniony i zmotywowany do uczestniczenia w życiu społecznym jako podmiot pomagający w rozwiązywaniu współczesnych problemów dotyczących środowiska, przeciwdziałający powstawaniu nowych, dążący do zrównoważonego rozwoju i odbudowujący nasze (człowieka) relacje z przyrodą. Pedagogika, w tym edukacja oparta na nauczaniu w określonym miejscu, edukacja obywatelska w zakresie ekologii, pedagogika w zakresie ekosprawiedliwości, kompetencje do działania oraz uczenie się przez dociekanie zagadnień społecznych w oparciu o dane naukowe (ang. SSIBL) mogą przyczynić się do rozwoju kompetencji młodych ludzi w zakresie głębokiej partycypacji obywatelskiej niezbędnej do urzeczywistnienia zmian środowiskowych i społecznych” ⁽¹⁸⁾. Dlatego też ważne jest wspieranie **pozaformalnych programów i organizacji edukacyjnych wykorzystujących te metody podnoszenia kwalifikacji**, ponieważ stanowią one uzupełnienie edukacji formalnej w szkołach.

3.8. Idąc za przykładem pierwszego w historii **wspólnego posiedzenia Rady** Ministrów Finansów i Edukacji UE w 2019 r. ⁽¹⁹⁾, wzywa kolejne prezydencje UE i Komisję Europejską do zacieśnienia współpracy między Radą ds. Edukacji, Radą ds. Zatrudnienia i Radą ds. Środowiska, tak by organy decyzyjne na najwyższym szczeblu łączyły walkę ze zmianą klimatu z koniecznością zapewnienia rozwoju umiejętności i kompetencji ekologicznych we wszystkich grupach wiekowych z uwzględnieniem każdej formy i rodzaju kształcenia i szkolenia.

⁽¹⁷⁾ Więcej informacji na temat przewidywania i dostosowywania umiejętności w ramach kompleksowego systemu zarządzania umiejętnościami można znaleźć na stronie internetowej Cedefop poświęconej przewidywaniu i dostosowywaniu umiejętności. Aby dowiedzieć się więcej na temat przewidywania umiejętności potrzebnych w ekologicznych zawodach, zobacz Cedefop (2019), *Skills for green jobs: 2018 update* [Umiejętności niezbędne w ekologicznych zawodach: aktualizacja 2018].

⁽¹⁸⁾ Paraskeva-Hadjichambi, D. i in., (2020) *Educating for Environmental Citizenship in Non-formal Frameworks for Secondary Level Youth* [Edukacja na rzecz ekologicznego obywatelstwa w ramach nieformalnych ram dla młodzieży na poziomie szkoły średniej] [w:] Hadjichambi, A. i in. *Conceptualizing Environmental Citizenship for 21st Century Education* [(red.) Koncepcja obywatelstwa środowiskowego na rzecz edukacji w XXI wieku]. *Environmental Discourses in Science Education* [Dyskursy środowiskowe w edukacji naukowej], t. 4. Springer, Cham.

⁽¹⁹⁾ Wspólna sesja ministrów edukacji i ministrów finansów.

3.9. EKES wyraża aprobatę w związku z tym, że Parlament Europejski przyjął rezolucję w sprawie Europejskiego Zielonego Ładu ⁽²⁰⁾, w której „podkreślił, że **strategia przemysłowa** musi odpowiednio uwzględnić wpływ na siłę roboczą, a także **szkolenie, przekwalifikowanie i podnoszenie kwalifikacji pracowników** ⁽²¹⁾; wzywa Komisję do uważnego przyjrzenia się regionalnemu wymiarowi tej strategii i do zadbania, by żadna osoba i żaden region nie pozostały w tyle; podkreśla, że strategia musi obejmować dialog społeczny, w który w pełni zaangażowani są pracownicy”. EKES podkreśla, że przedsiębiorstwa powinny również opracować strategię w zakresie ochrony środowiska, w ramach których konieczne jest też podnoszenie kwalifikacji przez pracodawców.

3.10. Odpowiedzialność za środowisko naturalne rozpoczyna się wraz z przekazywaniem ludziom informacji o tym, jakie rozwiązania techniczne należy zastosować w celu ekologizacji gospodarki, życia prywatnego i gospodarstw domowych. W tym celu konieczne jest wprowadzenie środków, które umożliwią przedsiębiorstwom, organom publicznym i gospodarstwom domowym korzystanie z bardziej ekologicznych rozwiązań technologicznych, a także przeszkolenie w zakresie korzystania z tych rozwiązań dzięki uczeniu się przez działanie. W związku z tym strategia sprawiedliwej transformacji ⁽²²⁾ powinna **wspierać rozwój kompetencji i umiejętności osób dorosłych w każdym wieku**, zarówno w miejscu pracy, jak i poza nim, a tym samym pomagać im w wyborze ścieżki kariery i przemian oraz w kierowaniu się zrównoważonym sposobem myślenia w życiu.

3.11. Należy wdrożyć pierwszą zasadę Europejskiego filaru praw socjalnych, aby zapewnić wszystkim dorosłym równy dostęp do wysokiej jakości szkolenia sprzyjającego włączeniu społecznemu oraz uczenia się przez całe życie, zarówno w miejscach pracy, jak i poza nimi, w zakresie umiejętności ekologicznych, kompetencji, technologii ekologicznych oraz twardych i miękkich umiejętności ekologicznych w poszczególnych zawodach, co przyczyni się do uznania jakości szkoleń podnoszących poziom kwalifikacji. Skuteczne wsparcie na rzecz podnoszenia jakości szkoleń w zakresie umiejętności ekologicznych i umiejętności niezbędnych w zielonych miejscach pracy powinno dotyczyć wszystkich pracowników niezależnie od poziomu ich umiejętności i wielkości przedsiębiorstwa, a także bez względu na sektor i obszar geograficzny, w którym pracują. Tego rodzaju wsparcie powinno zostać rozwinięte w ramach strategii krajowej i sektorowej, przy udziale rad ds. umiejętności sektorowych i partnerów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem jakości szkolenia usługodawców.

3.12. UE powinna wzmocnić swoje inwestycje służące ograniczeniu emisji dwutlenku węgla i śladu węglowego poprzez realizację projektów, które mogą również przyczynić się do tworzenia wysokiej jakości miejsc pracy. **Środki finansowe na rozwijanie umiejętności ekologicznych i kompetencji w zakresie ochrony środowiska** są niezbędnym elementem programu **Erasmus+**, aby wspierać projekty współpracy w dziedzinie edukacji i młodzieży w kontekście przeciwdziałania zmianie klimatu, zapewniające mobilność i wymianę studentów, młodzieży i nauczycieli biorących udział w procesie uczenia się i sprzyjające rozwojowi ekologicznych szkół i doskonaleniu zawodowemu nauczycieli. EKES zwraca uwagę, że Komisja pracuje nad tym, by zapewnić państwom członkowskim nowe środki finansowe w celu poprawy stanu infrastruktury szkolnej i jej funkcjonalności, tak by w 2020 r. mogły wykorzystać 3 mld EUR na inwestycje w tym obszarze. Popieramy inne fundusze UE, takie jak EFS+, pakiet na rzecz odbudowy i Fundusz na Rzecz Sprawiedliwej Transformacji, których celem jest zapewnienie wsparcia finansowego na rzecz rozwijania umiejętności ekologicznych wśród osób uczących się w każdym wieku. Jednocześnie musimy zadbać o zrównoważone inwestycje publiczne w edukację i szkolenia ⁽²³⁾.

3.13. Wspieranie szkoleń dla dorosłych przynosi istotne korzyści jednostkom, pracodawcom i całej gospodarce w ramach gruntownej **przebudowy świata pracy**, spowodowanej głównie zmianami klimatycznymi. Zasadnicze znaczenie ma tutaj **finansowanie procesu podnoszenia kwalifikacji i zmiany kwalifikacji** pracowników z wykorzystaniem środków EFS+, innych funduszy europejskich, krajowego wsparcia publicznych służb zatrudnienia oraz wkładu pracodawców, które powinno być wsparte efektywnymi strategiami w zakresie zmiany kwalifikacji i ich doskonalenia. Wzmocnienie współpracy i łączenie zasobów między przedsiębiorstwami w celu zaspokojenia potrzeb szkoleniowych może być szczególnie korzystne dla MŚP, którym brakuje czasu i środków na samodzielne szkolenie ⁽²⁴⁾. Nabywanie umiejętności ekologicznych w miejscu pracy zwiększyłoby odporność i zdolność adaptacji pracowników, kadry kierowniczej i zainteresowanych stron, a jednocześnie przyczyniłoby się do ekologicznego wzrostu gospodarczego.

⁽²⁰⁾ Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 15 stycznia 2020 r. w sprawie Europejskiego Zielonego Ładu.

⁽²¹⁾ Podkreślenie dodane przez EKES.

⁽²²⁾ Mechanizm sprawiedliwej transformacji jest częścią planu inwestycyjnego na rzecz zrównoważonej Europy i zapewni co najmniej 100 mld EUR na inwestycje w celu zagwarantowania dodatkowego celowego wsparcia regionom, które najbardziej odczuwają skutki przejścia na gospodarkę neutralną dla klimatu i które mają mniejsze możliwości sprostania temu wyzwaniu.

⁽²³⁾ Dz.U. C 262 z 25.7.2018, s. 1.

⁽²⁴⁾ Cedefop (2019), *Skills for green jobs: 2018 update* [Umiejętności niezbędne w ekologicznych zawodach: aktualizacja 2018]. Badania przeprowadzone przez Cedefop pokazują zmiany zachodzące w Niemczech, Danii, Hiszpanii, Estonii, Francji i Zjednoczonym Królestwie.

3.14. EKES z zadowoleniem przyjmuje fakt, że 5 marca 2020 r. odbyło się posiedzenie Rady ds. Środowiska, na którym omawiano Zielony Ład i koncepcję **ekologizacji europejskiego semestru** ⁽²⁵⁾, i zwraca się do Komisji, by we współpracy z ministerstwami edukacji, odpowiednimi partnerami społecznymi i organizacjami reprezentującymi społeczeństwo obywatelskie opracowała zalecenia dla państw członkowskich UE dotyczące zwiększenia oferty w zakresie rozwijania umiejętności i kompetencji ekologicznych na wszystkich poziomach i we wszystkich formach kształcenia i szkolenia, począwszy od edukacji wczesnoszkolnej, a skończywszy na szkolnictwie wyższym i kształceniu dorosłych, z jednoczesnym zapewnieniem efektywnego wsparcia osobom dorosłym w miejscach pracy i poza nimi.

Bruksela, dnia 2 grudnia 2020 r.

Christa SCHWENG
Przewodnicząca
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

⁽²⁵⁾ Rada ds. Środowiska (5 marca 2019 r.).